

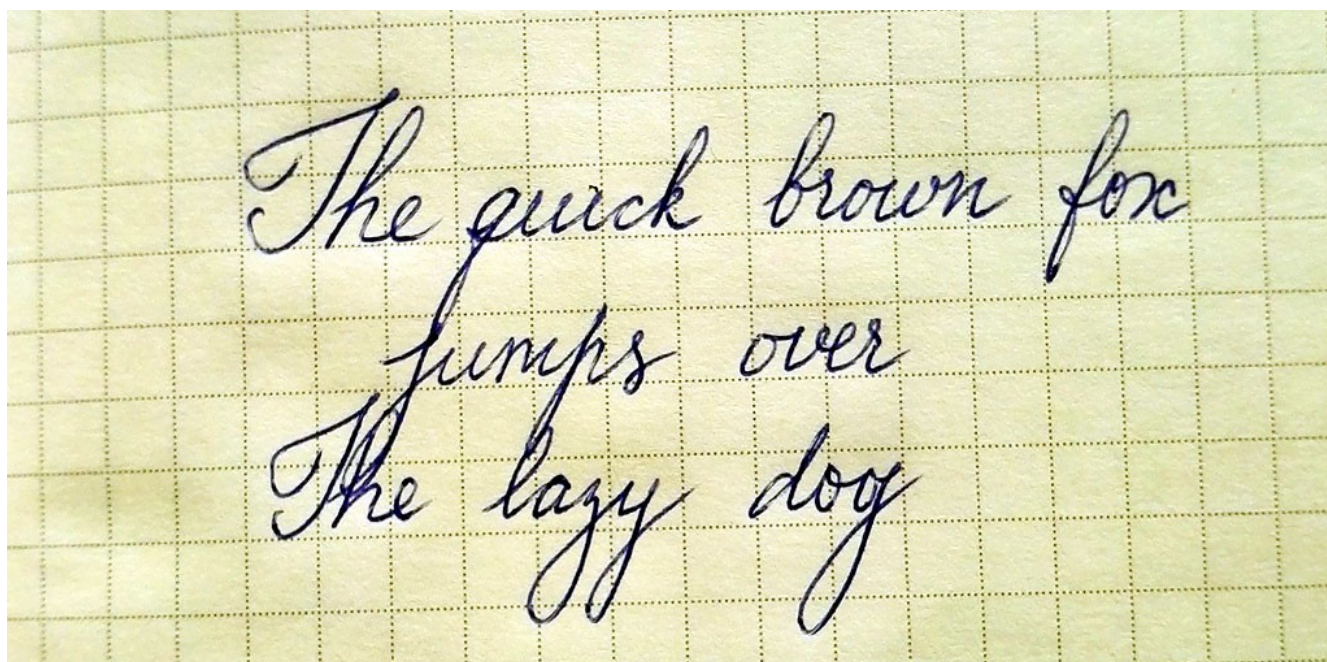
Ελληνική συνεχής γραφή

Θανάσης Χρυσός,

Νοέμβριος 2020

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ

Στη λατινική γραφή (Αγγλικά) υπάρχει η *continuous cursive* ("επισεσυρμένη") γραφή, η οποία επιτρέπει τη "μονοκοντυλιά".

Η φράση "The quick brown fox jumps over the lazy dog" περιέχει όλα τα γράμματα της Αγγλικής Αλφαβήτου.

Ως αποτέλεσμα, τα Αγγλικά γράφονται πολύ γρηγορότερα από τα Ελληνικά, στα οποία πρέπει να σηκώσεις πολλές φορές το στυλό για κάθε λέξη. Το πιο σημαντικό στοιχείο υπέρ της cursive γραφής είναι οι αναφορές ότι βοηθάει τα παιδιά με δυσλεξία να μάθουν να γράφουν¹. Τα μαθαίνει π.χ. να μην μπερδεύουν το b με το d, καθώς υπάρχει συγκεκριμένη διαδικασία γραψίματος για το καθένα, συγκεκριμένη "είσοδος" και "έξοδος" από το κάθε γράμμα (*1). Συμβάλει σε μια κιναισθητική αντίληψη των λέξεων ως σύνολα.

Ελληνική continuous cursive γραφή δεν υπάρχει. Υπάρχουν τα καλλιγραφικά, κάποιες μορφές των οποίων την προσεγγίζουν, όμως δεν έχει γίνει, από ότι γνωρίζω, συγκεκριμένη συστηματοποίησή τους

1 Δες λ.χ. <https://dyslexiaida.org/why-bother-with-cursive/>

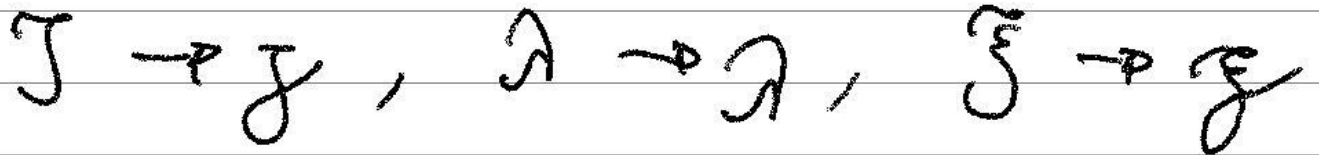
με στόχο τη μονοκοντυλιά. Για τους παραπάνω λόγους, μπήκα στη διαδικασία να φτιάξω μια γραμματοσειρά για χρήση στο χέρι, ελληνικής συνεχόμενης γραφής. Ασχολούμαι μόνο με τα πεζά, καθώς τα κεφαλαία χρησιμοποιούνται πολύ σπανιότερα.

Ξεκίνησα αναγνωρίζοντας σε ποιο σημείο **αρχίζουν** και σε ποιο **τελειώνουν** τα γράμματα: πάνω στη γραμμή, *ψηλά*, δηλαδή κοντά στην από πάνω γραμμή, στη *μέση* της σειράς, η *κάτω* από τη γραμμή.

Αρχίζουν

- **στα 2/3 της σειράς:** α, β, δ, ε, η, θ, ο, ρ, σ, φ, ς (11)
- **στο πάνω μέρος της σειράς:** γ, ι, κ, μ, ν, π, τ, υ, χ, ψ, ω (11)
- **ψηλά:** ζ, λ, ξ (3)

Παρατηρούμε ότι αν γράψουμε τα 3 γράμματα ζ, λ, ξ, χαμηλά, δηλαδή ξεκινώντας τα από τη μέση, μπορούμε να έχουμε όλα τα γράμματα της αλφαβήτου να ξεκινάνε από τη “μέση”, δηλαδή είτε τα 2/3 της σειράς ή το πάνω μέρος της:

Αυτό βολεύει ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που το προηγούμενο γράμμα τελειώνει κάτω από τη γραμμή, και θα χρειαζόταν πολύ “τράβηγμα”.

Ένα πρόβλημα που έχει αυτή η προσέγγιση είναι ότι χαλάει την οπτική μορφή της λέξης. Άτομα με δυσλεξία βοηθούνται από τα “ψηλώματα” και “χαμηλώματα” της λέξης για την αναγνωρίσουν, και η αλλαγή των ψηλών γραμμάτων με χαμηλά είναι σημαντική διαφορά. Ως εκ τούτου, επιλέγουμε να μην κατεβάσουμε τα γράμματα αυτά, πράγμα που σημαίνει ότι σε πρέπει να τραβήξουμε τη γραμμή του προηγούμενου γράμματος ως πάνω.

Σε κάποιες περιπτώσεις, όταν το προηγούμενο γράμμα τελειώνει κάτω από τη γραμμή, το “τράβηγμα” μέχρι πάνω παρουσιάζει πρόβλημα. Ποιες περιπτώσεις είναι αυτές; Ένα θετικό είναι ότι συνδυασμοί όπως για παράδειγμα “ψζ” δεν υπάρχουν στα ελληνικά (με κάποιους συνδυασμούς που βρίσκονται μόνο σε ξένες λέξεις, όπως “μλ”-Άμλετ, δεν ασχολούμαστε). Συνδυασμοί που συναντούνται στα Ελληνικά, με τα ζλξ, είναι (*2):

φωνήεν-ζλξ, δηλαδή αζ, ελ, ιξ, ωζ κλπ.

τζ

βλ, γλ, θλ, κλ, λλ, πλ, σλ, τλ, φλ, χλ

Από τις παραπάνω περιπτώσεις, έχουμε μεγάλο πρόβλημα “τραβήγματος” από κάτω από τη γραμμή έως ψηλά μόνο στην περίπτωση του φλ(*3).

Επιπλέον, μικρότερο αλλά ορατό πρόβλημα έχουμε στα βλ, κλ, τλ, καθώς και στις περιπτώσεις όπου στα ζλξ προηγούνται α, ι, ε, η (*4). Τότε, πρέπει να τραβήξουμε από την κάτω γραμμή ως ψηλά. (Στα γλ, θλ, πλ, χλ, υλ, ωλ τα προηγούμενα γράμματα τελειώνουν στη μέση της σειράς, οπότε δεν υπάρχει πρόβλημα.(*5))

Έχουμε λοιπόν την πλειοψηφία των γραμμάτων να ξεκινάνε από τη μέση. Εφόσον καταφέρουμε όλα τα γράμματα να τελειώνουν και στη μέση, θα έχουμε καταφέρει το στόχο μας να είναι εφικτή η συνεχής γραφή τους. Αυτό όμως δεν είναι τόσο απλό:

Τελειώνουν

- **στη μέση:** γ, θ, ν, π, υ, ω (6)
- **πάνω στη γραμμή:** α, ε, η, ι, κ, τ, λ, μ² (8)
- **ψηλά:** δ (1)
- **κάτω από τη γραμμή:** ρ, φ, ψ, χ (7)
- **γυρίζουν πίσω:** β, ο, σ, ζ, ξ, χ³ (3)

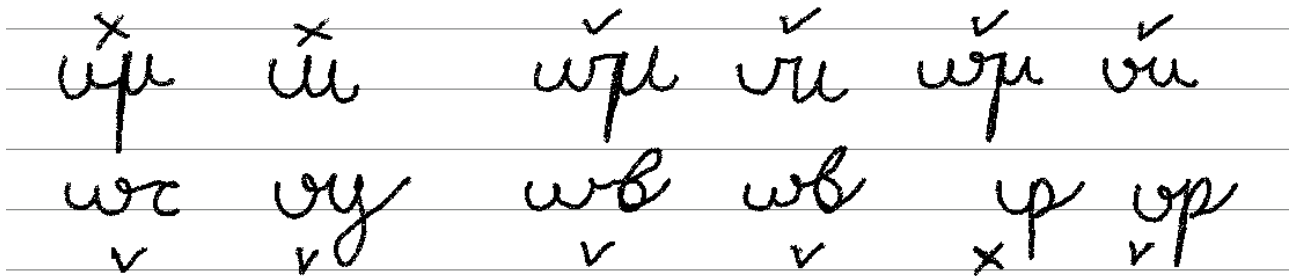
Ας εξετάσουμε λίγο τα ευρήματά μας.

1. Υπάρχει μια βασική διαφορά με τη λατινική γραφή, στην οποία 17 γράμματα τελειώνουν πάνω στη γραμμή: a,b,c,d,e,g,h,i,k,l,m,n,s,t,u,x,z, δηλαδή το 65% των γραμμάτων. Συγκριτικά, αυτό συμβαίνει μόνο με 1 στα 3, σύνολο 8, δηλαδή 33% των ελληνικών γραμμάτων. (Τα ζ και ξ δεν τα υπολογίζουμε καθώς, παρόλο που “πατάνε” πάνω στη γραμμή, γυρίζουν προς τα πίσω, αριστερά, πράγμα που δεν επιτρέπει την απρόσκοπτη συνεχόμενη γραφή.) Η σημαντική πρακτική συνέπεια αυτής της διαφοράς είναι ότι ενώ η λατινική continuous cursive γραφή ξεκινάει και καταλήγει για κάθε γράμμα από τη γραμμή, στην ελληνική είναι πιο πρόσφορο να την ξεκινήσουμε από τη μέση της γραμμής. Συγκεκριμένα, το σημείο εκκίνησης και τερματισμού που βολεύει καλύτερα, είναι στα 2/3 του ύψους της γραμμής. Περισσότερα γι’ αυτό παρακάτω.
2. Σημειώνουμε ότι το ς δεν μας ενδιαφέρει που τελειώνει, καθώς η τελειώνει και ολόκληρη η λέξη ούτως ή άλλως, και δεν χρειάζεται να το συνδέσουμε με επόμενο γράμμα.

2 Για το μ σχεδιάζουμε πρώτα τη γραμμή προς τα κάτω, ώστε να τελειώνει πάνω στη γραμμή και όχι κάτω από αυτή. Αυτό δημιουργεί το αισθητικό πρόβλημα ότι μπορεί να “βαρυπατηθεί” η γραμμή του.

3 Το χ έχει δύο προβλήματα!

3. Τα γράμματα που τελειώνουν στη μέση, θεωρητικά δεν παρουσιάζουν πρόβλημα, καθώς συνδέονται άμεσα με το επόμενο. Όμως, τα υ και ω γυρίζουν ελαφρώς προς τα πίσω, με αποτέλεσμα να χρειάζεται μια παύλα. Λ.χ δείτε τι γίνεται με το ωμ ή υκ χωρίς και με παύλα:

Όπως βλέπετε, μπορούμε είτε να κάνουμε μια απλή παύλα, είτε μια κατσαρή, για να μας δώσει χώρο για κάποια επόμενα γράμματα, ιδιαίτερα αυτά που ξεκινάνε κάθετα, όπως το ι, μ, ρ. Μικρότερο πρόβλημα, αλλά της ίδιας κατηγορίας, εμφανίζει και το ν. Γι' αυτό το λόγο, επιλέγουμε την κατσαρή παύλα στα τρία αυτά γράμματα, ν, υ, ω. Χρειάζεται μια προσοχή, ώστε το ω με την κατσαρή παύλα να μη μπερδευτεί με το καλλιγραφικό π.

4. Για γράμματα που τελειώνουν πάνω στη γραμμή, όπως λ.χ. το α, απλώς τραβάμε το τέλος τους μέχρι τη “μέση”, δηλαδή τα 2/3, της γραμμής. Πρόβλημα υπάρχει μερικές φορές με το ι, που μπορεί να μπερδευτεί με το υ, ανάλογα με το τι ακολουθεί. Π.χ. το “παράδειγμα” με το “παράδειγμα”. Αυτό λύνεται με την κατσαρή παύλα του υ (*6).
5. Το δ είναι ιδιαίτερη περίπτωση, καθώς είναι το μόνο γράμμα που τελειώνει ψηλά. Απλώς κατεβάζουμε το τέλος του μέχρι τη μέση της γραμμής, για να συνεχίσουμε με το επόμενο γράμμα. Αυτό, βέβαια, αλλάζει λίγο τη μορφή του, με τρόπο που δεν μπορεί να “κρυφτεί”.
6. Για όσα γράμματα τελειώνουν κάτω από τη γραμμή, δηλαδή τα ρ, φ, ψ, χ, χρειάζεται να “σύρουμε” το τέλος τους προς τα πάνω. Κάθε γράμμα αντιμετωπίζεται ξεχωριστά:
- Για το ρ τραβάμε την κάτω γραμμή του προς τα πάνω και δεξιά. Χάνει όμως κάθετη μορφή της και γίνεται στρογγυλή. Εναλλακτικά, μπορούμε να το γράψουμε παρόμοια με τα Αγγλικά, ώστε η κάτω γραμμή του να μείνει καθαρή. Αυτό εισάγει μια έξτρα γραμμή που δεν μπορούμε να την “κρύψουμε” με συγχώνευση με το επόμενο γράμμα.
 - Για τα φ και ψ (το οποίο γράφουμε χαμηλά), τραβάμε την κάτω γραμμή τους προς τα πάνω, όπως γίνεται στο καλλιγραφικό αγγλικό y, δεξ π.χ. *3.
 - Για το λ χρειάζεται να περάσουμε δεύτερη φορά το μπροστά του “ποδαράκι”(*7).
 - Το χ είναι ιδιαίτερα προβληματικό καθώς και τελειώνει κάτω από τη γραμμή, και γυρίζει προς τα πίσω. Αυτό, βεβαίως, καθώς επιδιώκουμε σταθερή ροή της γραφής από πάνω προς τα κάτω, και από πάνω-δεξιά προς κάτω-αριστερά. Υπάρχουν διάφορες πιθανές λύσεις, με μια από αυτές να είναι αξιοσημείωτα καθαρή (*7).

